

Syövän hoidon viiveet potilasvahinkoina - pitääkö linjaa muuttaa?

Vesa Kataja

Erikoislääkäri, syöpätaudit ja sädehoito

Kliinisen onkologian dosentti

Johtajaylilääkäri, KSSHP

Sidonnaisuudet

- Ei sidonnaisuuksia

Asiantuntijatehtävät

- Valvira
  - pysyvä asiantuntija, syöpätaudit ja sädehoito 2008 –
- Antanut asiantuntijalausuntoja myös
  - PVK
  - PVLTK
  - AVI
  - Ålands Landskapsregering

Syöpä Suomessa

Insidenssi 2015

Sukupuoli	Todettuja syöpiä	Suhde per 100 000	Suhde per 100 000, ikävakioitu (maailman vakioväestö)
Miehet	16 771	621,91	293,08
Naiset	16 028	575,96	267,22
Yhteensä	32 779		

Syöpä Suomessa

Prevalenssi 31.12.2015

Sukupuoli	Vuosia diagnoosista	Elossaolevat syövän saaneet
Miehet	<1	11 468
Miehet	<5	45 739
Miehet	<10	74 552
Miehet	Kaikki	112 393
Naiset	<1	11 313
Naiset	<5	47 608
Naiset	<10	80 462
Naiset	Kaikki	147 822
Yhteensä		260 215

Syöpä Suomessa

Kuolleisuus 2015

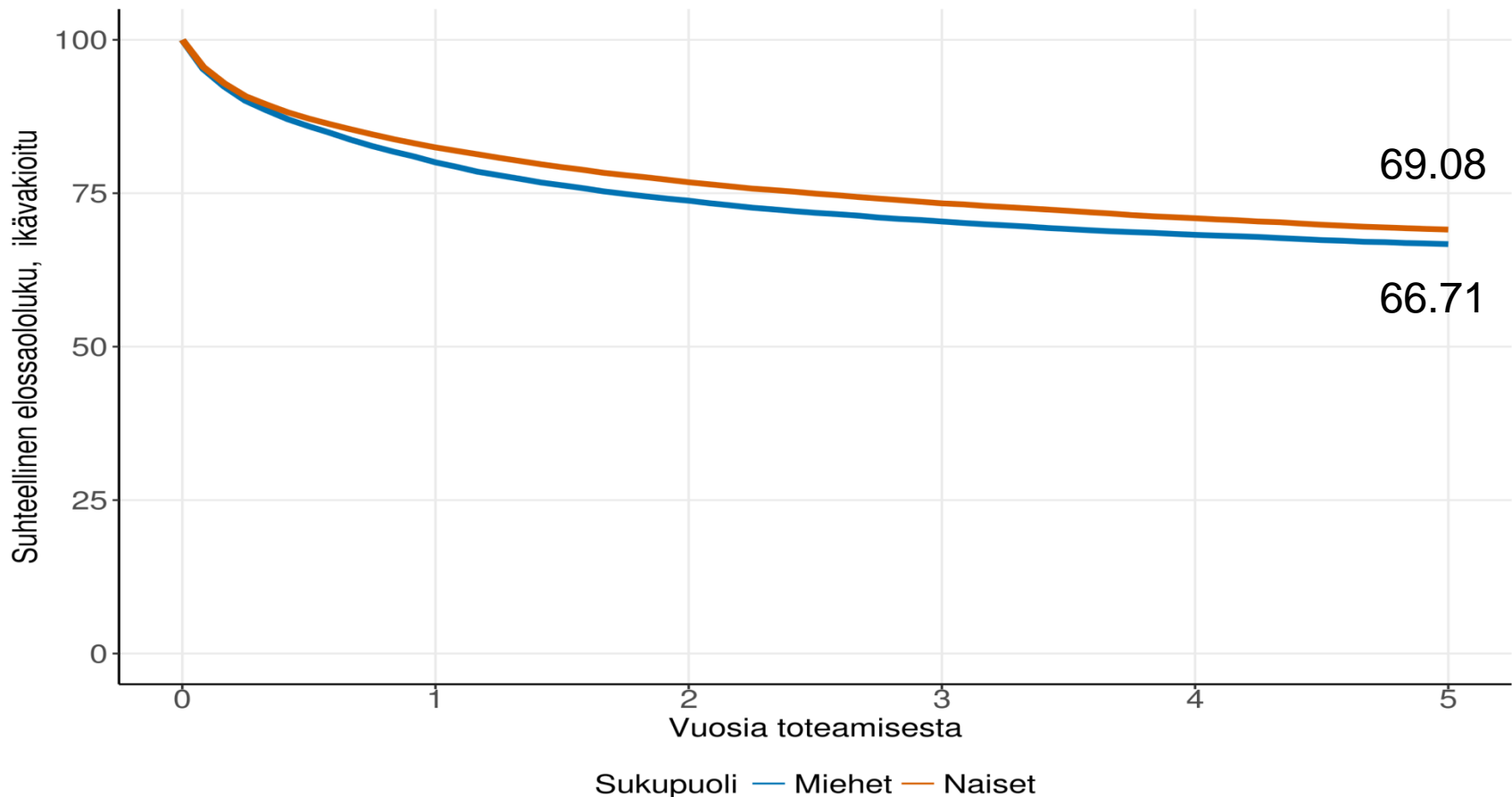
Sukupuoli	Syöpä kuolemia	Kuolleisuus per 100 000	Kuolleisuus per 100 000, ikävakioitu (maailman vakioväestö)
Miehet	6 561	243,3	103,16
Naiset	5 777	207,59	71,61
Yhteensä	12 338		

Syöpä Suomessa

Eloonjääminen 2013-15 (ikävakioitu)

© Suomen Syöpärekisteri 07.01.2018

Syövän hoidon viiveet

Mitä ne ovat?

*Lääkärit vähättelivät M:n, 47, vatsaoireita:
"Happolääkkeillä hoidetut ruoansulatusvaivat
osoittautuivat suolistosyöväksi"*

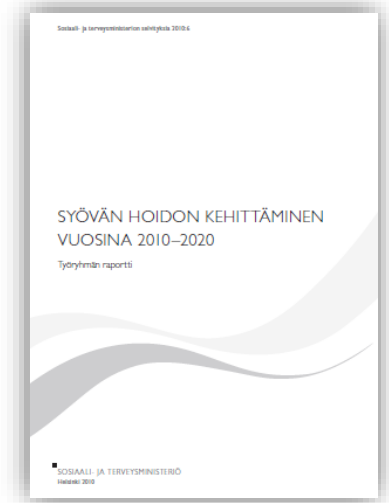
IS

*"L sairastui syöpään raskaana ollessaan, patin
annettiin olla – lohduton totuus paljastui vasta
synnytyksen jälkeen" [Rintasyöpä]*

*Lukuisista tutkimuksista huolimatta lääkärit eivät
löytäneet oireiden aiheuttajaa. A:n, 27, loputon
väsymys olikin kilpirauhassyöpä.*

*H:n, 26, oudot raskausoireet paljastuivat syöväksi –
odotuksen onni vaihtui järkytykseen [Kallonpohjan
kasvain]*

SYÖVÄN HOIDON KEHITTÄMINEN VUOSINA 2010–2020 Työryhmän raportti

Tavoite vuoteen 2020

Kaikki syövät hoidetaan laadukkaasti **tavoiteaikojen puitteissa** potilaan asuinpaikasta ja sosioekonomisesta asemasta riippumatta.

Mikä on hyväksyttävä viive syövän hoidossa?

- Syöpäepäilyssä maksimiaika lähetteen saapumisesta ensimmäiseen hoitoon (leikkaus, lääke- tai sädehoito) on **6 viikkoa**
- *Leikkauksen jälkeiset liitännäishoidot (sädehoito tai lääkehoidot) tulee aloittaa viimeistään **4 viikon** kuluessa leikkauksesta, ellei potilaasta johtuva syy edellytä pitempää aikaa*
- Aikarajat pätevät pääsääntöisesti myös **uusiutuneen syövän** diagnostiikkaan ja hoitoon

Mikä on hyväksyttävä viive syöpädiagnostiikassa?

- **Syöpäepäilyssä**

- **radiologin lausunto** kuvantamistutkimuksesta tulee olla käytettävissä **viikon kuluessa (=viisi työpäivää)** tutkimuspyynnön tekemisestä
- **kirurginen biopsia tai neulanäyte** tulee ottaa **viikon kuluessa (= viisi työpäivää)** tutkimuspyynnön saapumisesta kirurgiseen - tai kuvantamisyksikköön

Mikä on hyväksyttävä viive syöpädiagnostiikassa?

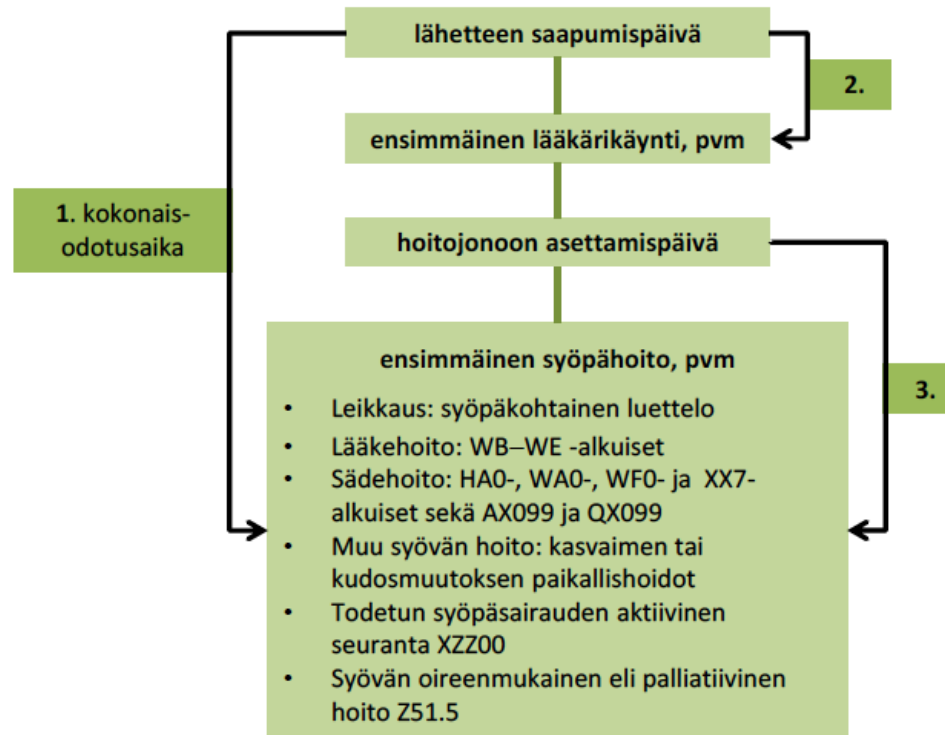
- **Patologin lausunto** tulee olla käytettävissä **viikon kuluessa (=viisi työpäivää)** kudoksenäytteen otosta, jos syöpädiagnoosi ei edellytä erikoisvärjäyksiä
  - *Jos syöpädiagnoosi edellyttää immunohistokemiallisia värjäyksiä tai muita erikoistutkimuksia, lausunto tulee olla käytettävissä **kahden viikon kuluessa näytteen otosta**. Erityisen ongelmallisissa diagnostisissa tapauksissa voidaan sallia pidempi aika.*

Hoitopääsyn seuranta syövän hoidossa

Määrittelyt ja ohjeistus

Voimassa 1.1.2017 lähtien

Kuvio 1. Syöpään sairastuneiden hoitopääsyn seurattavat aikapisteet ja aikavälit

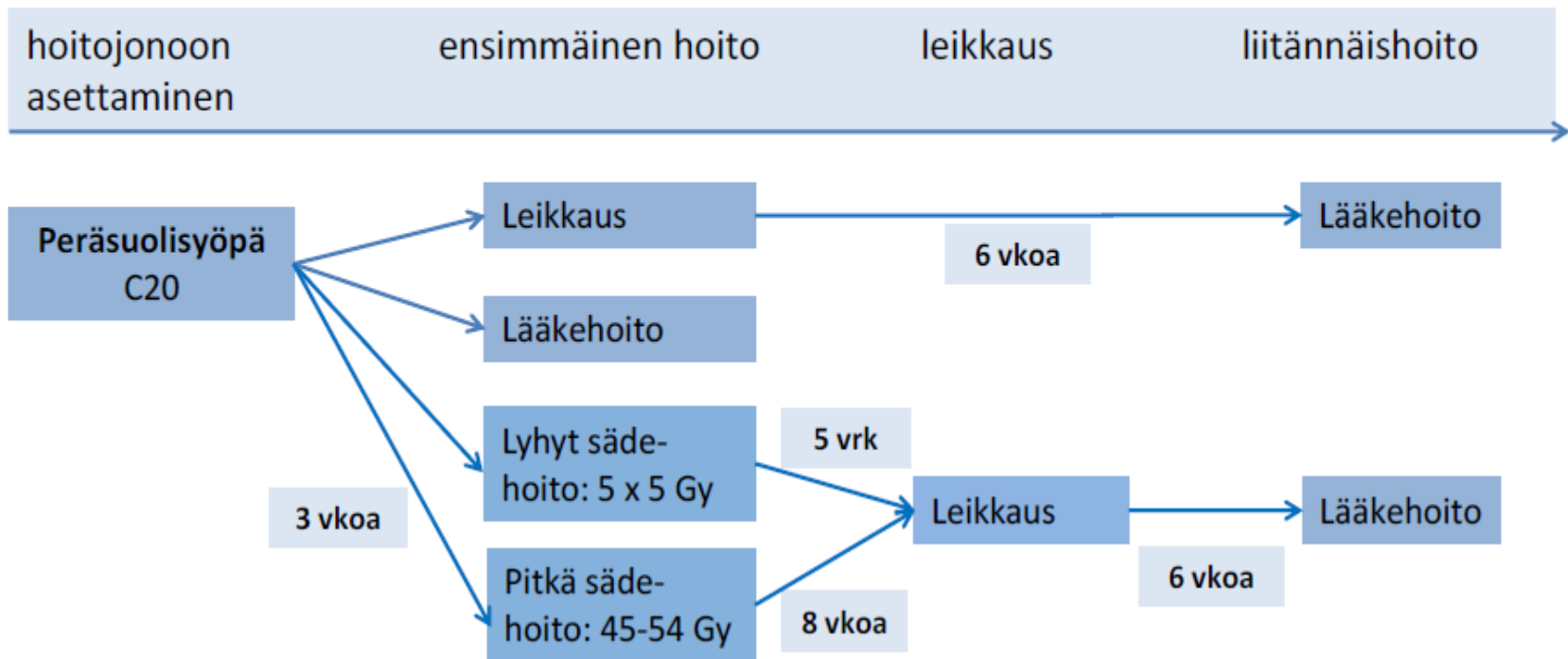

Hoitopääsyt seuranta syövän hoidossa

Määrittelyt ja ohjeistus

Voimassa 1.1.2017 lähtien

Kuvio 5. Peräsuolisyöpäpotilaiden hoitopääsyt suosittelut erityyppisiin hoitoihin

Viiveet potilasvahinkoina

- Valtaosa tapauksista (joista olen antanut lausunnon) liittyvät **diagnostiseen viiveeseen**
  - Potilaalla on **yleisiä oireita**, kuten ylävatsavaivoja, selkäkipuja, väsyneisyyttä, tulehdusoireita, lämpöilyä
    - *”Tavalliset sairaudet ovat yleisiä”*
  - Potilasta **hoidetaan oireenmukaisesti**
    - Oireenmukainen hoito voi toimia ”liiankin” hyvin!
      - H2-salpaajat; NSAID, bronkodilataattorit
      - Antibioottihoito inflammatorisessa rintasyövässä

Viiveet potilasvahinkoina

- Potilaalla on **oire** tai **löydös**, johon **ei kiinnitetä tarpeellista huomiota**
  - Uusi oire/löydös aiemmin terveellä
  - Uusi oire/löydös aiemmin syöpään sairastuneella
- Potilasta **tutkitaan *lege artis***, mutta **mitään ei löydy**
  - Aika on paras diagnostikko
  - Joskus (lisääntyvässä määrin) syöpä löytyy sivulöydöksenä

Viiveet potilasvahinkoina

- Tutkimustulosten **huomiotta jättäminen**
  - Tehty, lausuttu ja jopa kuitattu, mutta ei luettu!
  - Tai jos on luettukin, ei ole noteerattu
- Tutkimustuloksen **oikeellisuuteen luottaminen**
  - Mitä olivatkaan diagnostisen tutkimuksen herkkyys ja tarkkuus?
  - Monien tutkimusten (tulkinnan) tekijäriippuvuus

Viiveet potilasvahinkoina

- Tutkimustulosten väärä tulkinta tai löydöksen havaitsematta jääminen
  - Seulontamammografiatutkimus lausuttu normaaliksi
    - Vertailussa uusien kuvien kanssa muutos paikannettavissa
  - Pohdinta: Onko kyseessä kokeneen terveydenhuollon ammattilaisen osaamisen tason alitus?
  - Pohdinta: Onko viiveellä vaikutusta hoidon sisältöön, sen lopputulokseen ja kokonaisennusteeseen?

Viiveen vaikutus hoitoon, sen lopputulokseen ja kokonaisennusteeseen

- Seulonnessa todettu Gr I DCIS
  - Tauti ei vaivaa eikä uhkaa henkeä, vaikka jätettäisiin hoitamatta
    - Vuosienkaan viiveellä ei ole merkitystä
- Vähäoireinen, primaaristi levinnyt syöpä
  - Useiden kuukausienkaan diagnostisella viiveellä ei ole merkitystä
- Primaaristi paikallinen, myöhemmin levinneenä todettu syöpä
  - Potentiaalisesti kuratiivisen hoidon mahdollisuus menetetty, hoito ja sen luonne muuttuvat oleellisesti

Esimerkkejä

- 56 vuotias mies, joka hakeutui päivystykseen
  - 2003 poskiontelotulehduksen oirekuvalla; antibioottikuuri
  - 2004 huimauksen, hengenahdistuksen ja pyörtymisen takia muutamaan kertaan
  - 1/2005 kaulalla tuntuva patin vuoksi → jatkotutkimukset
  - 2/2005 diagnosoitiin medullaarinen kilpirauhasen ca
  - Potilas sitä mieltä, että diagnoosiin olisi pitänyt päästä aikaisemmin, jo 2003, viimeistään 2004
- On yleistä, että syöpään sairastunut ”löytää” menneisyydestä oireiden varhaisemman alkamisajankohdan, jopa syyn sairaudelleen

Esimerkkejä

- 52 vuotias nainen, RR-tauti ja hyperkolesterolemia, joiden vuoksi säännöllisessä seurannassa
  - 3/2006 Hb 143, eryt 4,8
  - 5/2007 Hb 155, eryt 5,2, Hkr 0,47
  - 11/2008 Hb 178, eryt 5,8, Hkr 0,53 (kuitattu normaaleiksi)
  - 2009 Ei kontrollia
  - 8/2010 Hb 189, eryt 6,1, Hkr 0,55
    - → lähete Polycytemia veran poissulkemiseksi; **seuranta**
  - 5/2011 Hb 192, eryt 6,3, Hkr 0,56
    - → UÄ vatsa, thx-rtg, EPO-mittaus
    - → vas munuaisen tuumori 8 x 6 cm
    - Ca renis gr II, T1N0, hieman myöhemmin todettiin metastasointi haimaan ja toiseen munuaiseen

Esimerkkejä

- ”*Tulossa rintasyöpäleikkaukseen. Pk preop thorax*”
- Rintasyöpä leikattiin ja liitännäishoidettiin *lege artis* 11/2005 – 05/2006
- 8/2007 aivometastasointi, jossa yhteydessä todettiin keuhkotuumori, joka oli näkynyt pre-op thorax kuvassa ja oli myös lausuttu
- Dg: Keuhko-ca (2. primaari), johon potilas menehtyi vuonna 2008
- Olisiko keuhko-ca ollut kuratiivisesti hoidettavissa vuonna 2005?
  - Mahdoton arvioida, koska tautiasteen määrittelyä ei ole tehty

Esimerkkejä

- Eturauhassyöpään 7/2012 sairastunut mies, 84 v, paikalliseksi arvioituun tautiin aloitettu ADT
  - TIA v. 2006, FA Chr, oireeton sattumalöydös v. 2007
  - *"Ikäisekseen erinomaisessa kunnossa oleva, ripeästi liikkuva ja asioistaan perillä oleva mies"* (27.5.2013)
  - 8/2013 suolentoiminnan muutoksia, PSA nousussa, "iskiasvaivaa"
    - Lähete kolonoskopiaan
  - 9/2013 alaraajaheijasteet heikentyneet, kunto romahtaa, infernaalinen reisisärky l.a. (osastolla työdg virtsatietulehdus)
    - Opiatitasoinen kipulääkitys ja fysioterapia
  - Nopeasti progredioiva neurologinen oireisto
    - 11/2013 totaali alaraajapareesi
- Menehtyy 12/2013

Syövän hoidon viiveet potilasvahinkoina - pitääkö linjaa muuttaa?

- Ajalliset kriteerit
  - Tiukat, huomioiden resurssit ja usein myös onkologiset kriteerit
    - Ei tarvetta muuttaa
- Korvausperiaatteiden kriteerit
  - Onko viiveellä vaikutusta hoidon sisältöön, sen lopputulokseen ja kokonaisennusteeseen?
    - Ei tarvetta muuttaa
- Onkologisen tulkinnan kriteerit
  - Kaksi onkologia, kolme mielipidettä!
    - Tätä ei voi muuttaa!

*Aliena vitia in oculis
habemus, a tergo nostra
sunt. (Seneca)*